

Uzupełnienie

Umowa między Wspólnotą Europejską i jej państwami członkowskimi, z jednej strony, a Konfederacją Szwajcarską, z drugiej strony, w sprawie swobodnego przepływu osób zostaje dołączona do wydania specjalnego z 2004 r., rozdział 11, tom 41.

UMOWA

między Wspólnotą Europejską i jej państwami członkowskimi, z jednej strony, a Konfederacją Szwajcarską, z drugiej strony, w sprawie swobodnego przepływu osób

KONFEDERACJA SZWAJCARSKA, z jednej strony,

oraz

WSPÓLNOTA EUROPEJSKA,

KRÓLESTWO BELGII,

KRÓLESTWO DANII,

REPUBLIKA FEDERALNA NIEMIEC,

REPUBLIKA GRECKA,

KRÓLESTWO HISZPANII,

REPUBLIKA FRANCUSKA,

IRLANDIA,

REPUBLIKA WŁOSKA,

WIELKIE KSIĘSTWO LUKSEMBURGA,

KRÓLESTWO NIDERLANDÓW,

REPUBLIKA AUSTRII,

REPUBLIKA PORTUGALSKA,

REPUBLIKA FINLANDII,

KRÓLESTWO SZWECJI,

ZJEDNOCZONE KRÓLESTWO WIELKIEJ BRYTANII I IRLANDII PÓŁNOCNEJ, z drugiej strony,

zwane dalej „Umawiającymi się Stronami”,

przekonane, że swobodny przepływ osób między terytoriami Umawiających się Stron jest kluczowym elementem dla harmonijnego rozwoju stosunków między nimi,

zdecydowane wprowadzić swobodny przepływ osób między sobą na podstawie postanowień stosowanych we Wspólnocie Europejskiej,

POSTANOWIŁY ZAWRZEĆ NINIEJSZĄ UMOWĘ:

I. POSTANOWIENIA PODSTAWOWE

Artykuł 1

Cel

Celem niniejszej Umowy, dla dobra obywateli państw członkowskich Wspólnoty Europejskiej i Szwajcarii, jest:

- a) przyznanie prawa wjazdu, pobytu, dostępu do pracy w charakterze pracowników najemnych, podejmowania i prowadzenia działalności gospodarczej w charakterze osób pracujących na własny rachunek oraz prawa do pozostania na terytorium Umawiających się Stron;
- b) ułatwienie świadczenia usług na terytorium Umawiających się Stron, w szczególności liberalizacja świadczenia usług o krótkim okresie trwania;
- c) przyznanie prawa wjazdu i pobytu na terytorium Umawiających się Stron osobom nieprowadzącym działalności gospodarczej w kraju przyjmującym;
- d) przyznanie tych samych warunków życia, zatrudnienia i pracy jak te przyznane własnym obywatelom.

Artykuł 2

Niedyskryminacja

Obywatele jednej z Umawiających się Stron, którzy są legalnie rezydentami na terytorium innej Umawiającej się Strony nie podlegają, przy stosowaniu postanowień załączników I, II i III do niniejszej Umowy lub zgodnie z nimi, jakiegokolwiek dyskryminacji ze względu na przynależność państwową.

Artykuł 3

Prawo wjazdu

Gwarantuje się prawo wjazdu obywateli jednej Umawiającej się Strony na terytorium innej Umawiającej się Strony zgodnie z postanowieniami ustanowionymi w załączniku I.

Artykuł 4

Prawo pobytu i dostępu do działalności gospodarczej

Prawo pobytu i dostępu do działalności gospodarczej jest zagwarantowane, o ile artykuł 10 nie stanowi inaczej oraz zgodnie z postanowieniami załącznika I.

Artykuł 5

Osoby świadczące usługi

1. Bez uszczerbku dla innych szczególnych umów między Umawiającymi się Stronami, dotyczących w szczególności

świadczenia usług (włączając Porozumienie w sprawie zamówień rządowych, o ile dotyczą one świadczenia usług), osoby świadczące usługi, w tym spółki zgodnie z postanowieniami załącznika I, mają prawo do świadczenia usług na terytorium drugiej Umawiającej się Strony przez okres nieprzekraczający 90 dni rzeczywistych prac w danym roku kalendarzowym.

2. Osoby świadczące usługi mają prawo wjazdu oraz pobytu na terytorium drugiej Umawiającej się Strony:

- a) w przypadku gdy mają one prawo do świadczenia usługi na mocy ustępu 1 lub na mocy postanowień Porozumienia wymienionego w ustępie 1;
- b) lub, jeśli warunki określone w literze a) nie są spełnione, w przypadku gdy otrzymały one zezwolenie na świadczenie usług właściwych organów zainteresowanej Umawiającej się Strony.

3. Obywatele Państwa Członkowskiego Wspólnoty Europejskiej lub Szwajcarii wjeżdżający na terytorium Umawiającej się Strony wyłącznie w celu uzyskania usług mają prawo wjazdu oraz pobytu.

4. Prawa określone w niniejszym artykule gwarantuje się zgodnie z postanowieniami ustanowionymi w załącznikach I, II i III. Limity ilościowe artykułu 10 nie mogą być stosowane wobec osób określonych w niniejszym artykule.

Artykuł 6

Prawo pobytu osób nieprowadzących działalności gospodarczej

Prawo pobytu na terytorium Umawiającej się Strony gwarantuje się osobom nieprowadzącym działalności gospodarczej zgodnie z postanowieniami załącznika I odnoszącymi się do osób nieaktywnych.

Artykuł 7

Inne prawa

Umawiające się Strony uwzględniają, zgodnie z załącznikiem I, następujące prawa w odniesieniu do swobodnego przepływu osób:

- a) prawo do równego traktowania z obywatelami w odniesieniu do dostępu oraz prowadzenia działalności gospodarczej, jak również warunków życia, zatrudnienia i pracy;

- b) prawo do mobilności zawodowej i geograficznej, które umożliwi obywatelom Umawiających się Stron swobodne przemieszczanie się na terytorium kraju przyjmującego oraz wykonywanie zawodu według własnego wyboru;
- c) prawo pozostania na terytorium Umawiającej się Strony po zakończeniu działalności gospodarczej;
- d) prawo pobytu dla członków rodzin, niezależnie od ich obywatelstwa;
- e) prawo członków rodzin do prowadzenia działalności gospodarczej, niezależnie od ich obywatelstwa;
- f) prawo nabywania nieruchomości, o ile jest to związane z wykonywaniem praw przyznanych na mocy niniejszej Umowy;
- g) w okresie przejściowym – prawo, po zakończeniu prowadzenia działalności gospodarczej lub okresu pobytu na terytorium Umawiającej się Strony, do powrotu na to terytorium w celu prowadzenia działalności gospodarczej oraz prawo przekształcenia zezwolenia na pobyt czasowy w zezwolenie na pobyt stały.

Artykuł 8

Koordinacja systemów zabezpieczenia społecznego

Umawiające się Strony uwzględniają, zgodnie z załącznikiem II, koordynację systemów zabezpieczenia społecznego, szczególnie w celu:

- a) zagwarantowania równości traktowania;
- b) określenia stosowanego ustawodawstwa;
- c) dodania, w celu nabycia i zachowania prawa do świadczenia i obliczenia takich świadczeń, wszelkich okresów branych pod uwagę przez ustawodawstwo krajowe zainteresowanych państw;
- d) wypłacania świadczeń osobom mającym miejsce zamieszkania na terytorium Umawiających się Stron;
- e) wzmocnienia wzajemnej pomocy administracyjnej i współpracy między organami a instytucjami.

Artykuł 9

Dyplomy, świadectwa i inne kwalifikacje

W celu ułatwienia obywatelom państw członkowskich Wspólnoty Europejskiej i Szwajcarii uzyskania dostępu i prowadzenia

działalności w charakterze pracowników najemnych oraz osób pracujących na własny rachunek i do świadczenia usług Umawiające się Strony podejmą niezbędne środki, zgodnie z załącznikiem III, dotyczące wzajemnego uznawania dyplomów, świadectw i innych kwalifikacji oraz koordynacji postanowień ustawowych, wykonawczych i administracyjnych Umawiających się Stron na temat dostępu oraz prowadzenia działalności w charakterze pracowników najemnych oraz osób pracujących na własny rachunek i świadczenia usług.

II. POSTANOWIENIA OGÓLNE I KOŃCOWE

Artykuł 10

Postanowienia przejściowe i rozwój Umowy

1. Przez okres pięciu lat od wejścia w życie Umowy Szwajcaria może utrzymać limity ilościowe w odniesieniu do dostępu do działalności gospodarczej dla następujących dwóch kategorii pobytu: pobyt przez okres przekraczający cztery miesiące, lecz nieprzekraczający jednego roku oraz pobyt przez okres równy lub przekraczający jeden rok. Nie ma ograniczeń w odniesieniu do pobytu nieprzekraczającego okresu czterech miesięcy.

Począwszy od szóstego roku, znosi się wszelkie limity ilościowe stosowane do obywateli państw członkowskich Wspólnoty Europejskiej.

2. Przez maksymalny okres dwóch lat Umawiające się Strony mogą utrzymać kontrole priorytetu pracowników zintegrowanych z regularnym rynkiem pracy oraz wynagrodzeniami i warunkami pracy stosowanymi do obywateli drugiej Umawiającej się Strony, włączając osoby świadczące usługi, wymienione w artykule 5. Przed końcem pierwszego roku Wspólny Komitet rozważy, czy powyższe ograniczenia powinny zostać utrzymane. Może on skrócić maksymalny okres dwóch lat. Kontrole priorytetu pracowników zintegrowanych z regularnym rynkiem pracy nie mają zastosowania do osób świadczących usługi zliberalizowane na podstawie szczególnych umów między Umawiającymi się Stronami dotyczących świadczenia usług (włączając Porozumienie w sprawie niektórych aspektów zamówień rządowych, o ile obejmują one świadczenie usług).

3. Wraz z wejściem w życie niniejszej Umowy oraz do końca piątego roku Szwajcaria zarezerwuje corocznie w ramach swoich ogólnych limitów stosowanych do pracowników najemnych oraz osób pracujących na własny rachunek ze Wspólnoty Europejskiej co najmniej 15 000 nowych zezwoleń na pobyt, ważnych na okres równy lub przekraczający jeden rok, oraz 115 500 ważnych na okres przekraczający cztery miesiące, lecz nieprzekraczający jednego roku.

4. Bez względu na postanowienia ustępu 3, Umawiające się Strony uzgodniły następujące ustalenia: jeśli po upływie pięciu lat oraz do 12 lat od wejścia w życie Umowy liczba nowych zezwoleń na pobyt stały z każdej z kategorii określonych w ustępie 1, wydanych pracownikom najemnym i osobom pracującym na własny rachunek Wspólnoty Europejskiej, w danym roku przekracza średnią dla trzech poprzednich lat o więcej niż 10 %, Szwajcaria może, na kolejny rok, jednostronnie ograniczyć liczbę nowych zezwoleń na pobyt tej kategorii pracowników najemnych oraz osób pracujących na własny rachunek ze Wspólnoty Europejskiej do średniej z trzech poprzednich lat plus 5 %. W kolejnym roku liczba może zostać ograniczona do tego samego poziomu.

Bez względu na postanowienia poprzedniego akapitu, liczba nowych zezwoleń na pobyt, wydanych pracownikom najemnym oraz osobom pracującym na własny rachunek Wspólnoty Europejskiej, nie może zostać ograniczona do poziomu mniejszego niż 15 000 zezwoleń rocznie, ważnych na okres równy lub przekraczający jeden rok, oraz 115 500 rocznie, ważnych na okres przekraczający cztery miesiące, lecz nieprzekraczający jednego roku.

5. Postanowienia przejściowe ustępów 1–4, w szczególności ustępu 2, dotyczące priorytetu pracowników zintegrowanych z regularnym rynkiem pracy oraz kontroli wynagrodzeń i warunków pracy, nie mają zastosowania do pracowników najemnych oraz osób pracujących na własny rachunek, które w chwili wejścia w życie niniejszej Umowy są upoważnione do prowadzenia działalności gospodarczej na terytorium Umawiających się Stron. Takie osoby w szczególności korzystają z mobilności zawodowej i geograficznej. Posiadacze zezwoleń na pobyt, ważnych na okres nieprzekraczający jednego roku, będą uprawnieni do odnowienia swoich zezwoleń; wykorzystanie limitów ilościowych nie może zostać użyte przeciwko nim. Posiadacze zezwoleń na pobyt stały, ważnych na okres równy lub przekraczający okres jednego roku, są automatycznie uprawnieni do przedłużenia zezwoleń. Tacy pracownicy najemni i osoby pracujące na własny rachunek tym samym korzystają z praw do swobodnego przepływu, przyznanych osobom zamieszkałym na stałe na mocy postanowień podstawowych niniejszej Umowy, w szczególności artykułu 7, od chwili jej wejścia w życie.

6. Szwajcaria przesyła regularnie i niezwłocznie Wspólnemu Komitetowi wszelkie użyteczne dane statystyczne oraz informacje, w tym środki wykonawcze postanowienia ustępu 2. Umawiająca się Strona może zażądać dokonania przeglądu sytuacji w ramach Wspólnego Komitetu.

7. Żadne limity ilościowe nie mogą być stosowane do pracowników przygranicznych.

8. Postanowienia przejściowe w sprawie zabezpieczenia społecznego oraz retrocesji składek na ubezpieczenie na wypadek bezrobocia określa Protokół do załącznika II.

Artykuł 11

Postępowanie odwoławcze

1. Osoby objęte niniejszą Umową mają prawo odwołania się do właściwych organów w zakresie stosowania postanowień niniejszej Umowy.
2. Odwołania muszą być załatwiane w odpowiednim czasie.
3. Osoby objęte niniejszą Umową mają prawo odwołania się do właściwych krajowych organów sądowych w odniesieniu do

decyzji co do odwołań lub braku decyzji podjętych w odpowiednim czasie.

Artykuł 12

Korzystniejsze postanowienia

Niniejsza Umowa nie wyklucza bardziej korzystnych postanowień prawa krajowego, które mogą obowiązywać zarówno w odniesieniu do obywateli Umawiających się Stron, jak i członków ich rodzin.

Artykuł 13

Status quo

Umawiające się Strony zobowiązują się nie stosować jakichkolwiek dalszych środków ograniczających w odniesieniu do swoich obywateli w dziedzinach objętych niniejszą Umową.

Artykuł 14

Wspólny Komitet

1. Niniejszym ustanawia się Wspólny Komitet, składający się z przedstawicieli Umawiających się Stron. Odpowiada on za zarządzanie oraz właściwe stosowanie Umowy. W tym celu wydaje on zalecenia. W przypadkach przewidzianych w Umowie Komitet podejmuje decyzje. Wspólny Komitet podejmuje swoje decyzje w drodze wspólnego porozumienia.
2. W przypadku poważnych trudności ekonomicznych lub społecznych Wspólny Komitet zbiera się, na wniosek każdej Umawiającej się Strony, w celu zbadania właściwych środków dla zaradzenia zaistniałej sytuacji. Wspólny Komitet może zdecydować, jakie środki należy podjąć w ciągu 60 dni od daty wniosku. Okres ten może zostać przedłużony przez Wspólny Komitet. Zakres i okres trwania takich środków nie powinien przekraczać okresu, jaki jest ściśle niezbędny dla zaradzenia zaistniałej sytuacji. Preferencyjnie traktowane są środki, które w najmniejszy sposób zakłócają funkcjonowanie niniejszej Umowy.
3. Do celów właściwego wprowadzenia w życie Umowy Umawiające się Strony regularnie wymieniają informacje, jak również, na wniosek każdej z nich, konsultują się wzajemnie w ramach Wspólnego Komitetu.
4. Wspólny Komitet zbiera się, jeśli to konieczne, raz do roku. Każda Strona może zażądać zwołania posiedzenia. Wspólny Komitet zbiera się w ciągu 15 dni od daty wniosku na mocy ustępu 2.
5. Wspólny Komitet uchwała regulamin wewnętrzny, który powinien zawierać, między innymi, postanowienia w sprawie zwoływania posiedzeń, mianowania przewodniczącego oraz jego kadencji.

6. Wspólny Komitet może podjąć decyzję w sprawie stworzenia jakiegokolwiek grupy roboczej lub grupy ekspertów w celu wspomoczenia go w wykonywaniu jego obowiązków.

Artykuł 15

Załączniki i protokoły

Załączniki i protokoły do niniejszej Umowy stanowią jej integralną część. Akt końcowy zawiera deklaracje.

Artykuł 16

Odniesienie do prawa wspólnotowego

1. Do osiągnięcia celów niniejszej Umowy Umawiające się Strony podejmują wszelkie środki niezbędne dla zapewnienia, aby prawa i obowiązki równoważne tym zawartym w aktach prawnych Wspólnoty Europejskiej, do których odniesienia zawiera niniejsza Umowa, były stosowane w stosunkach między nimi.

2. Tak dalece jak stosowanie niniejszej Umowy zawiera pojęcia prawa wspólnotowego, należy wziąć pod uwagę stosowne orzecznictwo Trybunału Sprawiedliwości Wspólnot Europejskich istniejące przed datą jej podpisania. Orzecznictwo po tej dacie zostanie podane do wiadomości Szwajcarii. W celu zapewnienia właściwego funkcjonowania Umowa Wspólny Komitet, na wniosek każdej Umawiającej się Strony, ustali wpływ takiego orzecznictwa.

Artykuł 17

Rozwój prawa

1. Gdy tylko jedna z Umawiających się Stron rozpocznie proces przyjmowania projektu zmian w swoim ustawodawstwie krajowym lub gdy tylko dojdzie do zmiany w orzecznictwie organów, których decyzje nie podlegają zaskarżeniu na mocy prawa krajowego w dziedzinie regulowanej na mocy niniejszej Umowy, informuje o tym drugą Umawiającą się Stronę za pośrednictwem Wspólnego Komitetu.

2. Wspólny Komitet przeprowadzi wymianę opinii na temat wprowadzenia w życie takich zmian na sprawne funkcjonowanie Umowy.

Artykuł 18

Rewizja

Jeśli Umawiająca się Strona zechce dokonać rewizji niniejszej Umowy, przekazuje propozycję dokonania takiej zmiany Wspólnemu Komitetowi. Zmiany do niniejszej Umowy wchodzi w życie po spełnieniu stosownych procedur wewnętrznych, z wyjątkiem zmian do załączników II i III, które są przyjmowane na mocy decyzji Wspólnego Komitetu oraz mogą wejść w życie niezwłocznie po podjęciu powyższej decyzji.

Artykuł 19

Rozstrzygnięcie sporów

1. Umawiające się Strony mogą przekazać sprawę sporną, która dotyczy interpretacji lub stosowania niniejszej Umowy Wspólnemu Komitetowi.

2. Wspólny Komitet może rozstrzygnąć spór. Wspólnemu Komitetowi są przekazywane wszelkie informacje, które mogą być użyteczne do gruntownego zbadania sytuacji w celu znalezienia możliwego do zaakceptowania rozwiązania. W tym celu Wspólny Komitet rozważy wszelkie możliwe sposoby utrzymania prawidłowego funkcjonowania niniejszej Umowy.

Artykuł 20

Stosunek do dwustronnych umów w sprawie zabezpieczenia społecznego

O ile załącznik II nie stanowi inaczej, dwustronne umowy w sprawie zabezpieczenia społecznego między Szwajcarią a Państwami Członkowskimi Wspólnoty Europejskiej zostaną zawieszane z chwilą wejścia w życie niniejszej Umowy, w przypadku gdy ta ostatnia obejmuje ten sam przedmiot.

Artykuł 21

Stosunek do dwustronnych umów w sprawie podwójnego opodatkowania

1. Postanowienia niniejszej Umowy nie wpływają na postanowienia dwustronnych umów między Szwajcarią a Państwami Członkowskimi Wspólnoty Europejskiej w sprawie podwójnego opodatkowania. W szczególności postanowienia niniejszej Umowy nie mają wpływu na definicję „pracowników przygranicznych” zawartą w umowach w sprawie podwójnego opodatkowania.

2. Żadne postanowienie niniejszej Umowy nie może być interpretowane jako uniemożliwiające Umawiającym się Stronom rozróżnianie przy stosowaniu odpowiednich postanowień swojego ustawodawstwa podatkowego między podatnikami, których sytuacja nie jest porównywalna, szczególnie w odniesieniu do ich miejsca zamieszkania.

3. Żadne postanowienie niniejszej Umowy nie uniemożliwia Umawiającym się Stronom przyjęcia lub zastosowania środków w celu zapewnienia nałożenia, płatności oraz efektywnego odzyskiwania podatków lub w celu zwalczania uchylania się od zobowiązań podatkowych na mocy ich krajowego ustawodawstwa podatkowego lub umów mających na celu zapobieżenie podwójnemu opodatkowaniu między Szwajcarią, z jednej strony, a jednym lub więcej Państwem Członkowskim Wspólnoty Europejskiej, z drugiej strony, lub jakichkolwiek innych ustaleń podatkowych.

*Artykuł 22***Stosunek do dwustronnych umów w sprawach innych niż zabezpieczenie społeczne i podwójne opodatkowanie**

1. Bez względu na postanowienia artykułów 20 i 21, niniejsza Umowa nie ma wpływu na umowy wiążące Szwajcarię, z jednej strony, i jedno lub więcej Państwo Członkowskie Wspólnoty Europejskiej, z drugiej strony, takie jak te dotyczące osób fizycznych, podmiotów gospodarczych, współpracy transgranicznej lub miejscowego przewozu w strefie nadgranicznej, o ile są one zgodne z niniejszą Umową.
2. W przypadku niezgodności między takimi umowami a niniejszą Umową pierwszeństwo ma ta ostatnia.

*Artykuł 23***Prawa nabyte**

W przypadku wypowiedzenia lub nieodnowienia niniejszej Umowy prawa nabyte przez osoby fizyczne pozostają nienaruszone. Umawiające się Strony ustalają, za wzajemnym porozumieniem, jakie działania należy podjąć w odniesieniu do praw, których proces nabywania trwa.

*Artykuł 24***Zasięg terytorialny**

Niniejszą Umowę stosuje się, z jednej strony, do terytorium Szwajcarii oraz, z drugiej strony, do terytoriów, na których stosuje się Traktat ustanawiający Wspólnotę Europejską, na warunkach określonych przez ten Traktat.

*Artykuł 25***Wejście w życie i okres obowiązywania**

1. Niniejsza Umowa podlega ratyfikacji lub zatwierdzeniu przez Umawiające się Strony, zgodnie z ich procedurami

wewnętrzny. Wchodzi ona w życie pierwszego dnia drugiego miesiąca następującego po ostatniej notyfikacji złożenia dokumentów ratyfikacyjnych lub zatwierdzenia wszystkich siedmiu poniższych umów:

Umowy w sprawie swobodnego przepływu osób

Umowy w sprawie transportu lotniczego

Umowy w sprawie drogowego i kolejowego przewozu osób i rzeczy

Umowy w sprawie handlu produktami rolnymi

Umowy w sprawie wzajemnego uznawania oceny zgodności

Umowy w sprawie niektórych aspektów zamówień rządowych

Umowy w sprawie współpracy naukowej i technologicznej.

2. Niniejsza Umowa zostaje zawarta na wstępny okres siedmiu lat. Jest ona odnawiana na czas nieokreślony, o ile Wspólnota Europejska lub Szwajcaria nie poinformują drugą Umawiającą się Stronę o innym zamiarze przed upływem okresu wstępnego. W przypadku takiej notyfikacji stosuje się ustęp 4.

3. Wspólnota Europejska lub Szwajcaria mogą wypowiedzieć niniejszą Umowę, notyfikując swoją decyzję drugiej Stronie. W przypadku takiej notyfikacji stosuje się postanowienia ustępu 4.

4. Siedem umów określonych w ustępie 1 przestaje obowiązywać po upływie sześciu miesięcy od otrzymania notyfikacji o nieodnawianiu, określonym w ustępie 2 lub wypowiedzeniu, określonym w ustępie 3.

Sporządzono w Luksemburgu dnia dwudziestego pierwszego czerwca tysiąc dziewięćset dziewięćdziesiątego dziewiątego roku, w dwóch jednobrzmiących egzemplarzach w językach angielskim, duńskim, fińskim, francuskim, greckim, hiszpańskim, niderlandzkim, niemieckim, portugalskim, szwedzkim i włoskim, przy czym teksty w każdym z tych języków są na równi autentyczne.

ZAŁĄCZNIK I

SWOBODNY PRZEPIYW OSÓB

I. POSTANOWIENIA OGÓLNE

Artykuł 1

Wjazd i wyjazd

1. Umawiające się Strony zezwolą obywatelom drugiej Umawiającej się Strony oraz członkom ich rodzin w rozumieniu artykułu 3 niniejszego załącznika, a także osobom delegowanym w rozumieniu artykułu 17 niniejszego załącznika na wjazd na ich terytorium jedynie po okazaniu ważnego dowodu tożsamości lub paszportu.

Nie można żądać wiz wjazdowych lub spełnienia równoważnych wymagań, z wyjątkiem członków rodzin oraz pracowników delegowanych w rozumieniu artykułu 17 niniejszego załącznika, którzy nie posiadają obywatelstwa Umawiającej się Strony. Zainteresowana Umawiająca się Strona przyzna powyższym osobom każdy rodzaj pomocy dla uzyskania jakichkolwiek niezbędnych wiz.

2. Umawiające się Strony przyznają obywatelom Umawiających się Stron oraz członkom ich rodzin w rozumieniu artykułu 3 niniejszego załącznika oraz pracownikom delegowanym w rozumieniu artykułu 17 niniejszego załącznika prawo do opuszczenia ich terytorium jedynie po okazaniu ważnego dowodu tożsamości lub paszportu. Umawiające się Strony nie mogą żądać jakichkolwiek wiz wyjazdowych lub spełnienia równoważnych wymagań od obywateli drugiej Umawiającej się Strony.

Umawiające się Strony, działając zgodnie ze swoimi postanowieniami ustawowymi, wydają takim obywatelom lub przedłużają im ważność dowodu tożsamości lub paszportu, który stwierdza w szczególności obywatelstwo posiadacza.

Paszport musi być ważny na co najmniej wszystkie Umawiające się Strony oraz na państwa, przez które posiadacz powinien przejechać, podróżując między nimi. W przypadku gdy paszport jest jedynym dokumentem, dzięki któremu posiadacz może legalnie opuścić państwo, jego okres ważności nie może być krótszy niż pięć lat.

Artykuł 2

Pobyt i działalność gospodarcza

1. Bez uszczerbku dla postanowień dotyczących okresu przejściowego, ustanowionych w artykule 10 niniejszej Umowy oraz w rozdziale VII niniejszego załącznika, obywatele Umawiającej się Strony mają prawo do pobytu oraz prowadzenia działalności gospodarczej na terytorium drugiej Umawiającej się Strony zgodnie z procedurami ustanowionymi w rozdziałach II–IV. Powyższe prawo powinno się wyrażać poprzez wydanie zezwolenia na pobyt lub, w przypadku osób ze stref granicznych, poprzez zezwolenie specjalne.

Obywatele Umawiającej się Strony mają również prawo do odwiedzenia innej Umawiającej się Strony lub do pozostania tam po okresie zatrudnienia krótszym niż jeden rok w celu poszukiwania zatrudnienia oraz do pobytu przez rozsądny okres czasu, który nie może być dłuższy niż sześć miesięcy, dla umożliwienia im sprawdzenia możliwości zatrudnienia odpowiadającego ich kwalifikacjom zawodowym oraz, jeśli to konieczne, podjęcia wszelkich właściwych dalszych czynności w celu podjęcia zatrudnienia. Osoby poszukujące zatrudnienia mają prawo, na terytorium zainteresowanej Umawiającej się Strony, do otrzymania takiej samej pomocy, jaka jest świadczona przez agencje zatrudnienia w danym państwie na rzecz jej własnych obywateli. Mogą być one wyłączone z systemów zabezpieczenia społecznego przez okres trwania takiego pobytu.

2. Obywatele Umawiających się Stron nieprowadzący działalności gospodarczej w państwie przyjmującym, którzy nie posiadają prawa pobytu na mocy innych postanowień niniejszej Umowy, o ile spełniają warunki konieczne ustanowione w rozdziale V, mają prawo pobytu. Powyższe prawo będzie się wyrażać w wydaniu zezwolenia na pobyt.

3. Zezwolenie na pobyt lub specjalne zezwolenie wydane obywatelom Umawiających się Stron zostanie wydane oraz odnowione bezpłatnie lub za uiszczeniem sumy nieprzekraczającej opłat lub podatków, które obywatele są zobowiązani płacić za wydanie dowodów tożsamości. Umawiające się Strony podejmą niezbędne środki w celu jak największego uproszczenia formalności i procedur dla uzyskania powyższych dokumentów.

4. Umawiające się Strony mogą żądać od obywateli drugiej Umawiającej się Strony zgłoszenia ich obecności na terytorium.

Artykuł 3

Członkowie rodzin

1. Osoba, która posiada prawo pobytu i jest obywatelem Umawiającej się Strony, jest uprawniona do sprowadzenia członków swojej rodziny. Osoba zatrudniona musi posiadać zakwaterowanie dla swojej rodziny, za które uważa się takie, które spełniają zwyczajne normy dla obywateli zatrudnionych osób w regionie, w którym jest zatrudniona, lecz niniejsze postanowienie nie może prowadzić do dyskryminacji między zatrudnionymi osobami, będącymi obywatelami, a osobami zatrudnionymi z innej Umawiającej się Strony.

2. Za członków rodzin uważa się następujące osoby, bez względu na ich obywatelstwo:

- a) współmałżonka oraz jego krewnych w linii zstępującej, którzy nie ukończyli 21 lat lub pozostają na ich utrzymaniu;
- b) jego krewnych w linii wstępującej oraz jego współmałżonka, który pozostaje na jego utrzymaniu;
- c) w przypadku studenta, jego współmałżonka oraz dzieci pozostające na jego utrzymaniu.

Umawiające się Strony ułatwiają wjazd jakiegokolwiek członka rodziny nieobjętego postanowieniami niniejszego ustępu na mocy litery a), b) i c), jeśli powyższa osoba jest osobą pozostającą na utrzymaniu lub mieszka w gospodarstwie domowym obywatela Umawiającej się Strony w kraju pierwotnego pochodzenia.

3. Wydając zezwolenie na pobyt członkom rodziny obywatela Umawiającej się Strony, Umawiające się Strony mogą wymagać jedynie dokumentów wymienionych poniżej:

- a) dokumentu, na mocy którego wjechali na terytorium;
- b) dokumentu wydanego przez właściwy organ państwa pochodzenia lub państwa pierwotnego pochodzenia wskazującego na ich pokrewieństwo;
- c) w przypadku osób pozostających na utrzymaniu, dokumentu wydanego przez właściwy organ państwa pochodzenia lub pierwotnego pochodzenia poświadczającego, że pozostają oni na utrzymaniu osoby określonej w ustępie 1 lub że mieszkają w jego gospodarstwie domowym w powyższym państwie.

4. Okres ważności zezwolenia na pobyt wydanego członkowi rodziny jest taki sam jak zezwolenia wydanego osobie, na której utrzymaniu pozostaje.

5. Współmałżonek oraz dzieci pozostające na jego utrzymaniu lub dzieci osoby posiadającej prawo pobytu, które nie ukończyły 21 lat, mają prawo do podejmowania działalności gospodarczej, bez względu na ich obywatelstwo.

6. Dzieci obywatela Umawiającej się Strony, niezależnie od tego, czy prowadzi, czy nie działalność gospodarczą lub czy prowadził działalność gospodarczą na terytorium drugiej Umawiającej się Strony, mają dostęp do oświaty powszechnej, szkolenia oraz kształcenia zawodowego na takiej samej podstawie jak obywatele państwa przyjmującego, o ile powyższe dzieci mieszkają na jego terytorium.

Umawiające się Strony wspierają inicjatywy, umożliwiające takim dzieciom uczestniczenie w powyższych kursach na najlepszych warunkach.

Artykuł 4

Prawo pozostania

1. Obywatele Umawiającej się Strony oraz członkowie ich rodzin mają prawo do pozostania na terytorium innej Umawiającej się Strony po zakończeniu prowadzonej przez nich działalności gospodarczej.

2. Zgodnie z artykułem 16 niniejszej Umowy stosuje się odniesienie do rozporządzenia (EWG) nr 1251/70 (Dz.U. L 142 z 1970, str. 24) ⁽¹⁾ oraz dyrektywy 75/34/EWG (Dz.U. L 14 z 1975, str. 10) ⁽¹⁾.

⁽¹⁾ Obowiązującego w dniu podpisania niniejszej Umowy.

Artykuł 5

Porządek publiczny

1. Prawa przyznane zgodnie z postanowieniami niniejszej Umowy mogą zostać ograniczone jedynie poprzez środki, które są uzasadnione względami porządku publicznego, bezpieczeństwa publicznego i zdrowia publicznego.

2. Zgodnie z artykułem 16 niniejszej Umowy stosuje się odniesienie do dyrektyw 64/221/EWG (Dz.U. 56 z 4.4.1964, str. 850/64) ⁽¹⁾, 72/194/EWG (Dz.U. L 121 z 26.5.1972, str. 32) ⁽¹⁾ oraz 75/35/EWG (Dz.U. L 14 z 20.1.1975, str. 14) ⁽¹⁾.

II. PRACOWNICY NAJEMNI

Artykuł 6

Zasady dotyczące pobytu

1. Pracownik najemny, który jest obywatelem Umawiającej się Strony (zwany dalej „pracownikiem najemnym”) oraz jest zatrudniony na okres jednego roku lub okresu dłuższego przez pracodawcę w państwie przyjmującym, otrzymuje zezwolenie na pobyt, które jest ważne co najmniej pięć lat od daty jego wydania. Zostanie ono automatycznie przedłużone na okres co najmniej pięciu lat. Przy odnowieniu po raz pierwszy jego okres ważności może zostać ograniczony, lecz do nie mniej niż jednego roku, w przypadku gdy jego posiadacz był przymusowo bezrobotnym przez okres dłuższy niż następujące po sobie 12 miesięcy.

2. Pracownik najemny, który jest zatrudniony przez okres dłuższy niż trzy miesiące, lecz krótszy niż jeden rok przez pracodawcę w państwie przyjmującym, otrzymuje zezwolenie na pobyt na taki sam okres jak jego umowa o pracę.

Pracownik najemny, który jest zatrudniony przez okres do trzech miesięcy, nie musi posiadać zezwolenia na pobyt.

3. Wydając zezwolenia na pobyt stały, Umawiające się Strony nie mogą wymagać od pracownika najemnego okazania więcej niż poniższych dokumentów:

- a) dokumentu, na mocy którego dana osoba wjechała na jego terytorium;
 - b) deklaracji umownej ze strony pracodawcy lub pisemnego potwierdzenia zatrudnienia.
4. Zezwolenie na pobyt stały jest ważne na terytorium państwa wydającego zezwolenie.

5. Przerwy w pobycie krótsze niż sześć następujących po sobie miesięcy oraz nieobecność w celu wypełnienia obowiązku służby wojskowej nie mają wpływu na ważność zezwolenia na pobyt.

6. Ważne zezwolenie na pobyt nie może zostać cofnięte pracownikowi najemnemu wyłącznie z tego powodu, że już nie pracuje, albo dlatego, że stał się tymczasowo niezdolny do pracy lub z uwagi na wypadek lub chorobę, lub że stał się bezrobotnym przymusowo, co jest poświadczane przez właściwy urząd do spraw zatrudnienia.

7. Wypełnienie formalności niezbędnych dla uzyskania zezwolenia na pobyt nie stanowi przeszkody dla ubiegającego się o nie dla niezwłocznego podjęcia zatrudnienia na mocy umowy, którą zawarł.

Artykuł 7

Zatrudnieni pracownicy przygraniczni

1. Zatrudnionym pracownikiem przygranicznym jest obywatel Umawiającej się Strony, który posiada swoje stałe miejsce zamieszkania na terytorium Umawiającej się Strony oraz który prowadzi działalność w charakterze pracownika najemnego na terytorium drugiej Umawiającej się Strony, powracając do swojego miejsca zamieszkania zazwyczaj codziennie lub co najmniej raz w tygodniu.

2. Pracownicy przygraniczni nie muszą posiadać zezwolenia na pobyt.

Właściwe organy państwa zatrudnienia mogą jednak wydać pracownikowi przygranicznemu specjalne zezwolenie na okres co najmniej pięciu lat lub na okres trwania jego zatrudnienia, w przypadku gdy jest on dłuższy niż trzy miesiące oraz krótszy niż jeden rok. Zostanie ono przedłużone na co najmniej pięć lat, pod warunkiem że pracownik przygraniczny przedstawi dowód, że rzeczywiście prowadzi działalność gospodarczą.

3. Specjalne zezwolenia są ważne na terytorium państwa wydającego zezwolenie.

Artykuł 8

Mobilność zawodowa i geograficzna

1. Pracownicy najemni mają prawo do mobilności zawodowej i geograficznej na terytorium państwa przyjmującego.

2. Mobilność zawodowa obejmuje zmiany pracodawcy, zatrudnienia lub zawodu oraz zmiany ze statusu pracownika najemnego na osobę pracującą na własny rachunek. Mobilność geograficzna obejmuje zmiany miejsca pracy oraz pobytu.

Artykuł 9

Równość traktowania

1. Pracownik najemny, który jest obywatelem Umawiającej się Strony, nie może z powodu jego obywatelstwa być traktowany inaczej na terytorium drugiej Umawiającej się Strony niż pracownicy najemni, będący jej obywatelami w zakresie warunków zatrudnienia i warunków pracy, szczególnie gdy chodzi o płacę, zwolnienie lub przywrócenie do pracy, albo ponowne zatrudnienie, w przypadku kiedy staje się on bezrobotnym.

2. Pracownik najemny oraz członkowie jego rodziny wymienieni w artykule 3 niniejszego załącznika korzystają z tych samych zwolnień podatkowych oraz świadczeń socjalnych jak pracownicy najemni, będący obywatelami danego państwa i członkowie ich rodzin.

3. Ma on również prawo, na takiej samej zasadzie oraz na tych samych warunkach jak pracownicy najemni będący obywatelami, do szkolenia w instytucjach kształcenia zawodowego oraz w ośrodkach przekwalifikowania zawodowego i rehabilitacji zawodowej.

4. Wszelkie klauzule w zbiorowej lub indywidualnej umowie lub w jakichkolwiek innych zbiorowych porozumieniach dotyczących dostępu do zatrudnienia, zatrudnienia, płacy oraz innych warunków zatrudnienia i zwolnienia, są nieważne z mocy prawa, o ile przewidują lub dopuszczają na stosowanie dyskryminacyjnych warunków odnoszących się do zagranicznych pracowników najemnych, którzy są obywatelami Umawiającej się Stron.

5. Pracownik najemny, który jest obywatelem Umawiającej się Strony oraz jest zatrudniony na terytorium drugiej Umawiającej się Strony, korzysta z równego traktowania w zakresie członkostwa w związkach zawodowych oraz wykonywania praw związkowych, włączając prawo głosowania oraz prawo dostępu do stanowisk wykonawczych lub kierowniczych w związkach zawodowych; może zostać wyłączony z udziału w kierowaniu organami prawa publicznego oraz sprawowania urzędu regulowanego przez prawo publiczne. Ponadto jest on uprawniony do kandydowania w wyborach do organów reprezentujących pracowników w przedsiębiorstwie.

Postanowienia te są bez uszczerbku dla postanowień ustawowych lub wykonawczych w państwie przyjmującym, które przyznają większe prawa pracownikom najemnym z innej Umawiającej się Strony.

6. Bez uszczerbku dla postanowień artykułu 26 niniejszego załącznika, pracownik najemny, który jest obywatelem Umawiającej się Strony oraz jest zatrudniony na terytorium drugiej Umawiającej się Strony, korzysta z wszelkich praw oraz korzyści przyznanych pracownikom najemnym będącym obywatelami w zakresie warunków mieszkaniowych, włączając własność mieszkania, jakiego potrzebuje.

Taki pracownik ma takie same prawo jak obywatele do rejestracji na listach lokatorów w regionie, w którym jest zatrudniony, w przypadku gdy takie listy istnieją; korzysta on z wynikających z tego korzyści i priorytetów.

Jeśli jego rodzina pozostaje w jego państwie pochodzenia, jest ona uznana w tym celu jako mieszkająca w powyższym regionie, w przypadku gdy pracownicy krajowi korzystają z podobnego domniemania.

Artykuł 10

Zatrudnienie w sektorze usług publicznych

Obywatelowi Umawiającej się Strony prowadzącemu działalność w charakterze pracownika najemnego można odmówić prawa do podjęcia zatrudnienia w służbie publicznej, która zakłada sprawowanie władzy publicznej oraz ma na celu ochronę interesów ogólnych państwa lub innych instytucji publicznych.

Artykuł 11

Współpraca w zakresie usług zatrudnienia

Umawiające się Strony będą współpracować, w ramach sieci EURES (Europejskich Służb Zatrudnienia), w szczególności w ustanawianiu kontaktów, dopasowywania wolnych miejsc pracy oraz wniosków i wymiany informacji na temat stanu rynku pracy oraz warunków życia i pracy.

III. OSOBY PRACUJĄCE NA WŁASNY RACHUNEK

Artykuł 12

Zasady dotyczące pobytu

1. Obywatel Umawiającej się Strony, zamierzający osiedlić się na terytorium innej Umawiającej się Strony w celu prowadzenia działalności w charakterze osoby pracującej na własny rachunek (zwanej dalej „osobą pracującą na własny rachunek”), otrzymuje zezwolenie na pobyt ważne na okres co najmniej pięciu lat od daty jego wydania, pod warunkiem że przedstawi przed właściwymi organami krajowymi dowód, że osiedlił się lub zamierza się osiedlić.

2. Zezwolenie na pobyt zostaje automatycznie przedłużone na okres co najmniej pięciu lat, pod warunkiem że osoba pracująca na własny rachunek przedstawi przed właściwymi organami krajowymi dowód, że prowadzi działalność gospodarczą w charakterze osoby pracującej na własny rachunek.

3. Wydając zezwolenia na pobyt, Umawiające się Strony mogą wymagać od osób pracujących na własny rachunek jedynie dokumentów wymienionych poniżej:

- a) dokumentu, na mocy którego wjechała na ich terytorium;
- b) dowodów określonych w ustępie 1 i 2.

4. Zezwolenie na pobyt jest ważne na terytorium państwa wydającego zezwolenie.

5. Przerwy w pobycie krótsze niż sześć następujących po sobie miesięcy oraz nieobecności w celach wypełnienia obowiązku służby wojskowej nie mają wpływu na ważność zezwolenia na pobyt.

6. Ważne zezwolenia na pobyt nie może zostać cofnięte osobom określonym w ustępie 1 wyłącznie dlatego, że już nie pracują z uwagi na czasową niezdolność do pracy w wyniku choroby lub wypadku.

Artykuł 13

Pracownik przygraniczny pracujący na własny rachunek

1. Pracownik przygraniczny pracujący na własny rachunek jest obywatelem Umawiającej się Strony, który mieszka na terytorium Umawiającej się Strony oraz który prowadzi działalność w charakterze osoby pracującej na własny rachunek na terytorium drugiej Umawiającej się Strony, powracając do swojego miejsca zamieszkania zazwyczaj codziennie lub co najmniej raz w tygodniu.

2. Pracownik przygraniczny pracujący na własny rachunek nie musi posiadać zezwolenia na pobyt.

Odpowiednie organy zainteresowanego państwa mogą jednak wydać pracownikowi przygranicznemu pracującemu na własny rachunek specjalne zezwolenie na okres co najmniej pięciu lat, pod warunkiem że przedstawi przed właściwymi organami krajowymi dowód, że prowadzi lub zamierza prowadzić działalność w charakterze osoby pracującej na własny rachunek. Zezwolenie zostaje przedłużone na okres co najmniej pięciu lat, pod warunkiem że pracownik przygraniczny przedstawi dowód, że prowadzi działalność w charakterze osoby pracującej na własny rachunek.

3. Specjalne zezwolenia są ważne na terytorium państwa wydającego zezwolenie.

Artykuł 14

Mobilność zawodowa i geograficzna

1. Osoby pracujące na własny rachunek mają prawo do mobilności zawodowej i geograficznej na terytorium państwa przyjmującego.

2. Mobilność zawodowa obejmuje zmianę zawodu oraz zmianę statusu z osoby pracującej na własny rachunek na pracownika najemnego. Mobilność geograficzna obejmuje zmiany miejsca pracy oraz pobytu.

Artykuł 15

Równość traktowania

1. W odniesieniu do dostępu do działalności osoby pracującej na własny rachunek oraz jej prowadzenia osobie pracującej na własny rachunek przyznaje się nie mniej preferencyjne traktowanie w państwie przyjmującym niż to przyznane swoim własnym obywatelom.

2. Postanowienia artykułu 9 niniejszego załącznika stosuje się *mutatis mutandis* do osób pracujących na własny rachunek określonych w niniejszym rozdziale.

Artykuł 16

Sprawowanie władzy publicznej

Osobie pracującej na własny rachunek można odmówić prawa wykonywania działalności obejmującej, nawet sporadycznie, sprawowanie władzy publicznej.

IV. ŚWIADCZENIE USŁUG

Artykuł 17

Osoby świadczące usługi

W odniesieniu do świadczenia usług na mocy artykułu 5 niniejszej Umowy zakazuje się:

- a) jakichkolwiek ograniczeń w odniesieniu do transgranicznego świadczenia usług na terytorium Umawiającej się Strony nieprzekraczającego 90 dni rzeczywistej pracy w ciągu roku kalendarzowego;

b) jakichkolwiek ograniczeń w odniesieniu do prawa wjazdu i pobytu w przypadkach objętych artykułem 5 ustęp 2 niniejszej Umowy dotyczących:

- i) osób świadczących usługi, które są obywatelami Państw Członkowskich Wspólnoty Europejskiej lub Szwajcarii oraz mieszkających na terytorium Umawiającej się Strony, innych niż te, które są odbiorcami usług;
- ii) pracowników, niezależnie od ich obywatelstwa, osób świadczących usługi, które są zintegrowane z regularnym rynkiem pracy jednej z Umawiających się Stron oraz delegowane w celu świadczenia usługi na terytorium drugiej Umawiającej się Strony, bez uszczerbku dla postanowień artykułu 1.

Artykuł 18

Postanowienia artykułu 17 niniejszego załącznika stosuje się do spółek utworzonych zgodnie z ustawodawstwem Państwa Członkowskiego Wspólnoty Europejskiej lub Szwajcarii oraz posiadających swoją statutową siedzibę, zarząd lub główne miejsce prowadzenia działalności na terytorium Umawiającej się Strony.

Artykuł 19

Osoba świadcząca usługi, która ma prawo lub została upoważniona do świadczenia usługi może, w celach jej świadczenia, tymczasowo prowadzić swoją działalność w państwie, w którym usługa jest świadczona, na takich samych warunkach jak te nałożone przez to państwo na swoich własnych obywateli, zgodnie z postanowieniami niniejszego załącznika oraz załączników II i III.

Artykuł 20

1. Osoby określone w artykule 17 litera b) niniejszego załącznika, które posiadają prawo do świadczenia usługi, nie muszą posiadać zezwolenia na pobyt w stosunku do pobytów trwających 90 dni lub mniej. Taki pobyt jest objęty dokumentami określonymi w artykule 1, na mocy których wjechali na terytorium.

2. Osoby określone w artykule 17 litera b) niniejszego załącznika, które mają prawo lub zostały upoważnione do świadczenia usługi przez okres przekraczający 90 dni, otrzymują, w celu urzeczywistnienia powyższego prawa, zezwolenie na pobyt na okres równy okresowi świadczenia usług.

3. Prawo pobytu stosuje się na terytorium Szwajcarii lub zainteresowanego Państwa Członkowskiego Wspólnoty Europejskiej.

4. Do celów wydania zezwoleń na pobyt Umawiające się Strony nie mogą wymagać od osób określonych w artykule 17 litera b) niniejszego załącznika więcej niż:

a) dokumentu, na mocy którego wjechały na terytorium;

b) dowodów, że świadczą lub zamierzają świadczyć usługę.

Artykuł 21

1. Ogólny okres trwania świadczenia usług na mocy artykułu 17 litera a) niniejszego załącznika, niezależnie od tego, czy ciągły czy składający się z kolejnych okresów świadczenia usług, nie może przekraczać 90 dni rzeczywistej pracy w danym roku kalendarzowym.

2. Postanowienia ustępu 1 są bez uszczerbku dla wykonywania przez świadczącego usługę swoich prawnych zobowiązań na mocy gwarancji udzielonej osobie otrzymującej usługę lub w przypadkach siły wyższej.

Artykuł 22

1. Postanowienia artykułów 17 i 19 niniejszego załącznika nie mają zastosowania do działalności obejmującej, nawet sporadycznie, sprawowanie władzy publicznej w zainteresowanej Umawiającej się Stronie.

2. Postanowienia artykułów 17 i 19 niniejszego załącznika oraz środki przyjęte na ich mocy nie wykluczają stosowania postanowień ustawowych, wykonawczych i administracyjnych przewidujących stosowanie warunków pracy i zatrudnienia do pracowników najemnych delegowanych w celu świadczenia usługi. Zgodnie z artykułem 16 niniejszej Umowy stosuje się odniesienie do dyrektywy 96/71/WE z dnia 16 grudnia 1996 r. dotyczącej delegowania pracowników w ramach świadczenia usług (Dz.U. L 18 z 21.1.1997, str. 1) ⁽¹⁾.

3. Postanowienia artykułu 17 litera a) oraz artykułu 19 niniejszego załącznika są bez uszczerbku dla postanowień ustawowych, wykonawczych i administracyjnych obowiązujących we wszystkich Umawiających się Stronach w czasie wejścia w życie niniejszej Umowy w odniesieniu do:

i) działalności agencji zatrudnienia tymczasowego i przejściowego;

ii) usług finansowych, w przypadku gdy ich świadczenie podlega uprzedniemu zezwoleniu na terytorium Umawiającej się Strony, oraz zapewnieniu nadzoru ostrożnościowego przez władze tej Umawiającej się Strony.

4. Postanowienia artykułu 17 litera a) i artykułu 19 niniejszego załącznika są bez uszczerbku dla stosowania odnośnych postanowień ustawowych, wykonawczych i administracyjnych Umawiających się Stron dotyczących świadczenia usług trwających 90 dni rzeczywistych prac lub mniej, wymaganych przez obowiązkowe wymagania w interesie publicznym.

⁽¹⁾ Obowiązująca w dniu podpisania niniejszej Umowy.

Artykuł 23

Odbiorcy usług

1. Odbiorca usług w rozumieniu artykuł 5 ustęp 3 niniejszej Umowy nie musi posiadać zezwolenia na pobyt na okres stałego zamieszkania wynoszący trzy miesiące lub mniej. Na okres przekraczający trzy miesiące odbiorcy usług zostaje wydane zezwolenie na pobyt na okres trwania usługi. Może on być wyłączony z systemu zabezpieczenia społecznego podczas jego okresu stałego zamieszkania.

2. Zezwolenie na pobyt jest ważne na terytorium państwa wydającego zezwolenie.

V. OSOBY NIEPROWADZĄCE DZIAŁALNOŚCI GOSPODARCZEJ

Artykuł 24

Zasady dotyczące pobytu

1. Osoba, która jest obywatelem Umawiającej się Strony, nieprowadząca działalności gospodarczej w państwie stałego zamieszkania oraz nieposiadająca prawa pobytu na mocy innych postanowień niniejszej Umowy, otrzymuje zezwolenie na pobyt ważne na co najmniej pięć lat, pod warunkiem że udowodni właściwym organom krajowym, że posiada dla siebie oraz członków swojej rodziny:

- a) wystarczające środki finansowe, tak aby nie musiała wnioskować o objęcie pomocą społeczną podczas swojego pobytu;
- b) objęcie ubezpieczeniem chorobowym wszelkiego ryzyka ⁽¹⁾.

Umawiające się Strony mogą, o ile uznają to za niezbędne, zażądać odnowienia zezwolenia na pobyt pod koniec pierwszego dwuletniego okresu pobytu.

2. Środki finansowe są uznawane za wystarczające, jeśli przekraczają one poniżej wymienione sumy, w przypadku których obywatele, uwzględniając ich pozycję osobistą, oraz, tam gdzie to stosowne, pozycję ich rodziny, mogą dochodzić świadczeń z tytułu zabezpieczenia społecznego. W przypadku gdy powyższy warunek nie może być zastosowany, środki finansowe wnioskującego zostaną uznane za wystarczające, jeśli są one większe niż poziom minimalnej renty w ramach zabezpieczenia społecznego wypłacanej w państwie przyjmującym.

3. Osoby, które zostały zatrudnione na okres krótszy od jednego roku na terytorium Umawiającej się Strony, mogą tam zamieszkiwać na stałe, pod warunkiem że spełniają one warunki wymienione w ustępie 1 niniejszego artykułu. Zasiłki z tytułu bezrobocia, do których są one uprawnione na mocy prawa krajowego, uzupełnionego, tam gdzie to stosowne, postanowieniami załącznika II, są uznawane za środki finansowe w rozumieniu ustępów 1 litera a) i ustępu 2 niniejszego artykułu.

4. Student, nieposiadający prawa pobytu na terytorium drugiej Umawiającej się Strony na podstawie jakiegokolwiek postanowienia niniejszej Umowy, otrzymuje zezwolenie na pobyt na okres ograniczony do okresu kształcenia lub do jednego roku, jeśli kształcenie trwa dłużej niż jeden rok, pod warunkiem że poświadczy on przed zainteresowanymi organami krajowymi, w drodze oświadczenia lub, o ile tak wybierze, w drodze jakiegokolwiek równoważnego środka, że posiada wystarczające środki finansowe dla zapewnienia, że ani on, ani jego współmałżonek, ani dzieci będące na jego utrzymaniu nie wystąpią z roszczeniem o objęcie ubezpieczeniem społecznym państwa przyjmującego podczas ich pobytu oraz pod warunkiem że jest on zarejestrowany w zatwierdzonym zakładzie do celów prowadzenia, w charakterze głównej działalności, kursów szkolenia zawodowego oraz jest objęty ubezpieczeniem chorobowym wszelkiego ryzyka. Niniejsza Umowa nie reguluje dostępu do kształcenia zawodowego lub pomocy alimentacyjnej udzielanej studentom objętym niniejszym artykułem.

5. Zezwolenie na pobyt jest automatycznie przedłużane na okres pięciu lat, o ile warunki dla bycia uprawnionym nadal są spełniane. Zezwolenia na pobyt dla studentów są corocznie przedłużane na okres równy pozostałemu okresowi kształcenia.

6. Przerwy w pobycie krótsze niż sześć następujących po sobie miesięcy oraz nieobecności w celach wykonania obowiązku służby wojskowej nie mają wpływu na ważność zezwolenia na pobyt.

7. Zezwolenie na pobyt jest ważne na terytorium państwa wydającego zezwolenie.

8. Prawo pobytu można uzyskać tak długo, jak uprawnieni do niego spełniają warunki ustanowione w ustępie 1.

VI. NABYWANIE NIERUCHOMOŚCI

Artykuł 25

1. Obywatel Umawiającej się Strony, który posiada prawo pobytu oraz swoje główne miejsce zamieszkania w państwie przyjmującym, korzysta z tych samych praw jak obywatel w odniesieniu do nabywania nieruchomości. Może on ustanowić swoje główne miejsce zamieszkania w państwie przyjmującym w każdym czasie zgodnie ze stosownymi postanowieniami krajowymi, niezależnie od okresu trwania jego zatrudnienia. Opuszczenie państwa przyjmującego nie pociąga za sobą jakiegokolwiek obowiązku zbycia takiej nieruchomości.

2. Obywatel Umawiającej się Strony, który posiada prawo pobytu, lecz nie posiada głównego miejsca zamieszkania w państwie przyjmującym, korzysta z tych samych praw jak obywatel w odniesieniu do nabywania nieruchomości, potrzebnej dla jego działalności gospodarczej. Opuszczenie państwa przyjmującego nie pociąga za sobą jakiegokolwiek obowiązku zbycia takiej nieruchomości. Może on również być upoważniony do nabycia drugiego miejsca zamieszkania lub zakwaterowania urlopowego. Niniejsza Umowa nie ma wpływu na zasady stosowane do faktycznych inwestycji kapitałowych lub posiadania niezabudowanych gruntów i mieszkań.

⁽¹⁾ W Szwajcarii ubezpieczenie chorobowe dla osób, które nie zamierzają osiedlić się w Szwajcarii, powinno obejmować wypadki oraz macierzyństwo.

3. Pracownik przygraniczny korzysta z tych samych praw jak obywatel w odniesieniu do nabywania nieruchomości dla swojej działalności gospodarczej oraz w charakterze drugiego miejsca zamieszkania. Opuszczenie państwa przyjmującego nie pociąga za sobą jakiegokolwiek obowiązku zbycia takiej nieruchomości. Może on być również upoważniony do nabywania zakwaterowania urlopowego. Niniejsza Umowa nie ma wpływu na zasady stosowane w państwie przyjmującym do faktycznych inwestycji kapitałowych lub posiadania niezabudowanych gruntów i mieszkań.

VII. POSTANOWIENIA PRZEJŚCIOWE I ROZWÓJ UMOWY

Artykuł 26

Postanowienia ogólne

1. Przy stosowaniu ograniczeń ilościowych ustanowionych w artykule 10 niniejszej Umowy postanowienia zawarte w niniejszym rozdziale uzupełniają lub zastępują w zależności od sytuacji inne postanowienia niniejszego załącznika.

2. Przy stosowaniu ograniczeń ilościowych ustanowionych w artykule 10 niniejszej Umowy prowadzenie działalności gospodarczej zależy od wydania zezwolenia na pobyt i/lub zezwolenia na pracę.

Artykuł 27

Zasady odnoszące się do pobytu pracowników najemnych

1. Zezwolenie na pobyt pracownika najemnego, który posiada umowę o pracę na okres krótszy niż jeden rok, zostaje przedłużone do ogółem 12 miesięcy, pod warunkiem że pracownik najemny przedstawi właściwym organom krajowym dowód, że jest zdolny do prowadzenia działalności gospodarczej. Nowe zezwolenie na pobyt zostaje wydane pod warunkiem, że pracownik najemny przedstawi dowód, że jest zdolny do prowadzenia działalności gospodarczej i że limity ilościowe ustanowione w artykule 10 niniejszej Umowy nie zostały osiągnięte. Nie jest on zobowiązany do opuszczenia państwa między dwoma umowami o pracę zgodnie z artykułem 24 niniejszego załącznika.

2. W okresie określonym w artykule 10 ustęp 2 niniejszej Umowy Umawiająca się Strona może zażądać przedstawienia pisemnej umowy lub projektu umowy przed wydaniem pierwszego zezwolenia na pobyt.

3. a) Osoby, którzy uprzednio wykonywały czasowe prace na terytorium państwa przyjmującego przez co najmniej 30 miesięcy, mają automatycznie prawo do podjęcia zatrudnienia na czas nieokreślony⁽¹⁾. Nie można im odmówić tego prawa na tej podstawie, że zagwarantowana liczba zezwoleń na pobyt została wyczerpana.

⁽¹⁾ Nie podlegają oni priorytetowi przyznanemu pracownikom zintegrowanym z regularnym rynkiem pracy lub kontroli zgodności z warunkami płac i zatrudnienia w danym sektorze lub miejscu.

b) Osoby, które uprzednio wykonywały zatrudnienie sezonowe na terytorium państwa przyjmującego przez ogólny okres nie krótszy niż 50 miesięcy w ciągu ostatnich 15 lat oraz nie spełniają warunków uprawnienia do zezwolenia na pobyt zgodnie z postanowieniami litery a) niniejszego ustępu, mają automatycznie prawo do podjęcia zatrudnienia na czas nieokreślony.

Artykuł 28

Zatrudnieni pracownicy przygraniczni

1. Zatrudniony pracownik przygraniczny jest obywatelem Umawiającej się Strony, który posiada swoje normalne miejsce zamieszkania w strefach granicznych Szwajcarii lub państw sąsiadujących i który prowadzi działalność w charakterze najemnego pracownika przygranicznego innej Umawiającej się Strony, powracając zazwyczaj do swojego głównego miejsca zamieszkania codziennie lub co najmniej raz w tygodniu. Do celów niniejszej Umowy strefy graniczne oznaczają strefy określone w porozumieniach zawartych między Szwajcarią a jej sąsiadami dotyczących ruchu w strefach granicznych.

2. Specjalne zezwolenie jest ważne w strefie granicznej państwa wydającego zezwolenie.

Artykuł 29

Prawo pracowników najemnych do powrotu

1. Pracownik najemny, który w dniu wejścia w życie niniejszej Umowy posiadał zezwolenie na pobyt ważne na co najmniej jeden rok oraz który następnie opuścił kraj przyjmujący, jest uprawniony do preferencyjnego dostępu do limitu nowych zezwoleń na pobyt w ciągu sześciu lat od swojego wyjazdu, pod warunkiem że udowodni, że jest zdolny do prowadzenia działalności gospodarczej.

2. Pracownik przygraniczny ma prawo do nowego specjalnego zezwolenia w ciągu sześciu lat od zakończenia swojego poprzedniego zatrudnienia w trakcie nieprzerwanego okresu trzech lat pod warunkiem weryfikacji jego warunków płacy i pracy, jeśli jest on zatrudniony przez dwa lata po wejściu w życie niniejszej Umowy, o ile udowodni przed właściwymi organami krajowymi, że jest zdolny do prowadzenia działalności gospodarczej.

3. Młodzi ludzie, którzy opuścili terytorium Umawiającej się Strony po zamieszkiwaniu na nim przez co najmniej pięć lat przed ukończeniem 21 lat, mają prawo przez okres czterech lat powrócić do tego państwa oraz prowadzić działalność gospodarczą.

Artykuł 30

Mobilność zawodowa i geograficzna pracowników najemnych

1. Pracownik najemny posiadający zezwolenie na pobyt ważne co najmniej jeden rok, przez okres dwunastu miesięcy następujących po rozpoczęciu swojego zatrudnienia, ma prawo do mobilności zawodowej i geograficznej. Prawo do zmiany statusu z pracownika najemnego na osobę pracującą na własny rachunek jest również dozwolone pod warunkiem zgodności z artykułem 10 niniejszej Umowy.

2. Specjalne zezwolenia wydane pracownikom przygranicznym przyznają prawo do mobilności zawodowej i geograficznej w ramach wszystkich stref granicznych Szwajcarii lub państw sąsiednich.

Artykuł 31

Zasady odnoszące się do pobytu osób pracujących na własny rachunek

Obywatel Umawiającej się Strony, zamierzający osiedlić się na terytorium innej Umawiającej się Strony w celu prowadzenia działalności w charakterze osoby pracującej na własny rachunek (zwany dalej „osobą pracującą na własny rachunek”), otrzymuje zezwolenie na pobyt ważne na okres sześciu miesięcy. Otrzymuje on zezwolenie na pobyt ważne na co najmniej pięć lat, pod warunkiem że udowodni właściwym organom krajowym przed końcem sześciomiesięcznego okresu, że prowadzi działalność w charakterze osoby pracującej na własny rachunek. O ile to konieczne, sześciomiesięczny okres może zostać przedłużony o maksymalnie dwa miesiące, jeśli istnieje duże prawdopodobieństwo, że przedstawi on taki dowód.

Artykuł 32

Pracownik przygraniczny pracujący na własny rachunek

1. Osoba pracująca na własny rachunek w strefie granicznej jest obywatelem Umawiającej się Strony, który jest zazwyczaj rezydentem w strefach granicznych Szwajcarii lub państw sąsiednich oraz który prowadzi działalność w charakterze osoby pracującej na własny rachunek w strefach granicznych innej Umawiającej się Strony, powracając zazwyczaj do swojego głównego miejsca zamieszkania zazwyczaj codziennie lub co najmniej raz w tygodniu. Do celów niniejszej Umowy strefy graniczne oznaczają strefy określone w porozumieniach zawartych między Szwajcarią oraz jej państwami sąsiednimi dotyczących ruchu w strefach granicznych.

2. Obywatel Umawiającej się Strony, który zamierza w charakterze pracownika granicznego prowadzić działalność na własny rachunek w strefach granicznych Szwajcarii lub jej państw sąsiednich, otrzymuje wstępne sześciomiesięczne specjalne zezwolenie wcześniej wydane. Otrzymuje on specjalne zezwolenie na okres co najmniej pięciu lat, pod warunkiem że udowodni przed właściwymi organami krajowymi przed końcem powyższego sześciomiesięcznego okresu, że prowadzi

działalność w charakterze osoby pracującej na własny rachunek. O ile to konieczne, sześciomiesięczny okres może zostać przedłużony o maksymalnie dwa miesiące, jeśli istnieje duże prawdopodobieństwo, że przedstawi on taki dowód.

3. Specjalne zezwolenia są ważne w strefach granicznych państwa wydającego zezwolenie.

Artykuł 33

Prawo osób pracujących na własny rachunek do powrotu

1. Osoba pracująca na własny rachunek, która posiadała zezwolenie na pobyt ważne przez okres co najmniej pięciu lat oraz która opuściła państwo przyjmujące, ma prawo do otrzymania nowego zezwolenia w ciągu sześciu lat od jej wyjazdu, pod warunkiem że już pracowała w państwie przyjmującym przez nieprzerwany okres trzech lat oraz o ile udowodni przed właściwymi organami krajowymi, że jest zdolna do prowadzenia działalności gospodarczej.

2. Pracownik przygraniczny pracujący na własny rachunek ma prawo do otrzymania nowego specjalnego zezwolenia w ciągu sześciu lat od zakończenia poprzedniej działalności trwającej przez nieprzerwany okres czterech lat, pod warunkiem że udowodni przed właściwymi organami krajowymi, że jest zdolna do prowadzenia działalności gospodarczej.

3. Młode osoby, które opuściły terytorium Umawiającej się Strony po zamieszkiwaniu na nim przez co najmniej pięć lat przed ukończeniem 21 lat, mają prawo przez okres czterech lat do powrotu do tego państwa oraz prowadzenia działalności gospodarczej.

Artykuł 34

Mobilność zawodowa i geograficzna osób pracujących na własny rachunek

Specjalne zezwolenia wydane osobie pracującej na własny rachunek w strefie granicznej przyznają prawo do mobilności zawodowej i geograficznej w ramach stref granicznych Szwajcarii lub jej państw sąsiednich. Wstępne sześciomiesięczne zezwolenia na pobyt wcześniej wydane (w przypadku pracowników przygranicznych, specjalne zezwolenia) przyznają jedynie prawo do mobilności geograficznej.

PROTOKÓŁ W SPRAWIE DRUGICH DOMÓW W DANII

Umawiające się Strony postanawiają, że protokół 1 do Traktatu ustanawiającego Wspólnotę Europejską dotyczący nabywania nieruchomości w Danii ma również zastosowanie do niniejszej Umowy w zakresie nabywania przez obywateli szwajcarskich drugich domów w Danii.

PROTOKÓŁ DOTYCZĄCY WYSP ALANDZKICH

Umawiające się Strony postanawiają, że protokół 2 do Aktu przystąpienia Finlandii do Unii Europejskiej dotyczący Wysp Alandzkich ma również zastosowanie do niniejszej Umowy.

AKT KOŃCOWY

Pełnomocnicy

KRÓLESTWA BELGII,

KRÓLESTWA DANII,

REPUBLIKI FEDERALNEJ NIEMIEC,

REPUBLIKI GRECKIEJ,

KRÓLESTWA HISZPANII,

REPUBLIKI FRANCUSKIEJ,

IRLANDII,

REPUBLIKI WŁOSKIEJ,

WIELKIEGO KSIĘSTWA LUKSEMBURGA,

KRÓLESTWA NIDERLANDÓW,

REPUBLIKI AUSTRII,

REPUBLIKI PORTUGALSKIEJ,

REPUBLIKI FINLANDII,

KRÓLESTWA SZWECJI,

ZJEDNOCZONEGO KRÓLESTWA WIELKIEJ BRYTANII I PÓŁNOCNEJ IRLANDII,

i

WSPÓLNOTY EUROPEJSKIEJ,

z jednej strony, oraz

KONFERDERACJI SZWAJCARSKIEJ,

z drugiej strony,

spotykając się dnia 21 czerwca 1999 roku w Luksemburgu w celu podpisania Umowy między Wspólnotą Europejską i jej państwami członkowskimi, z jednej strony, a Konfederacją Szwajcarską, z drugiej strony, w sprawie swobodnego przepływu osób, przyjęli wymienione poniżej wspólne deklaracje i dołączyli je do niniejszego Aktu końcowego:

- Wspólną deklarację w sprawie ogólnej liberalizacji w świadczeniu usług,
- Wspólną deklarację w sprawie emerytur byłych pracowników instytucji Wspólnot Europejskich zamieszkujących w Szwajcarii,
- Wspólną deklarację w sprawie stosowania Umowy,
- Wspólną deklarację w sprawie dalszych negocjacji.

Przyjęli oni także do wiadomości następujące deklaracje załączone do niniejszego Aktu końcowego:

- deklarację Szwajcarii w sprawie odnowienia Umowy,
- deklarację Szwajcarii w sprawie polityki migracyjnej i azylowej,
- deklarację Szwajcarii w sprawie uznawania dyplomów architektów,
- deklarację Wspólnoty Europejskiej i jej Państw Członkowskich w sprawie artykułów 1 i 17 załącznika I,
- deklarację w sprawie szwajcarskiej obecności w komitetach.

Sporządzono w Luksemburgu dnia dwudziestego pierwszego czerwca tysiąc dziewięćset dziewięćdziesiątego dziewiątego roku.

WSPÓLNA DEKLARACJA
w sprawie ogólnej liberalizacji w świadczeniu usług

Umawiające się Strony zobowiązują się rozpocząć w najkrótszym możliwym terminie negocjacje w sprawie ogólnej liberalizacji w świadczeniu usług na podstawie *acquis communautaire*.

WSPÓLNA DEKLARACJA
w sprawie emerytur byłych pracowników instytucji Wspólnot Europejskich zamieszkujących w Szwajcarii

Komisja Wspólnot Europejskich i Szwajcaria zobowiązują się poszukiwać odpowiedniego rozwiązania dla problemu podwójnego opodatkowania emerytur byłych pracowników instytucji Wspólnot Europejskich zamieszkujących w Szwajcarii.

WSPÓLNA DEKLARACJA
w sprawie stosowania Umowy

Umawiające się Strony podejmą niezbędne środki dla stosowania *acquis communautaire* w stosunku do obywateli innej Umawiającej się Strony zgodnie z zawartą między nimi Umową.

WSPÓLNA DEKLARACJA
w sprawie dalszych negocjacji

Wspólnota Europejska i Konfederacja Szwajcarska deklaruje swój zamiar podjęcia negocjacji w celu zawarcia porozumień w obszarach wspólnego zainteresowania, takich jak uaktualnienie protokołu 2 do Porozumienia o Wolnym Handlu z 1972 r. i szwajcarskie uczestnictwo w niektórych wspólnotowych programach szkoleniowych, młodzieżowych, dotyczących środków masowego komunikowania się, statystycznych i środowiskowych. Prace przygotowawcze do tych negocjacji powinny postępować szybko po zakończeniu bieżących negocjacji dwustronnych.

DEKLARACJA SZWAJCARII
w sprawie odnowienia Umowy

Szwajcaria deklaruje, że podejmie decyzję w sprawie odnowienia Umowy w okresie siódmego roku od jego zastosowania, na podstawie mających zastosowanie procedur wewnętrznych.

DEKLARACJA SZWAJCARII
w sprawie polityki migracyjnej i azylowej

Szwajcaria potwierdza swoje pragnienie wzmocnienia współpracy z UE i jej Państwami Członkowskimi w zakresie migracji i polityki azylowej. W tym celu Szwajcaria chce uczestniczyć w systemie UE koordynującym wnioski o przyznanie azylu i proponuje, by rozpocząć negocjacje w celu zawarcia konwencji równoległej do konwencji dublińskiej (Konwencja określająca państwa odpowiedzialne za badanie wniosków azylowych składanych w jednym z Państw Członkowskich Wspólnot Europejskich, podpisana w Dublinie dnia 15 czerwca 1990 r.).

DEKLARACJA SZWAJCARII
w sprawie uznawania dyplomów architektów

Szwajcaria zaproponuje Wspólnemu Komitetowi Umowy w sprawie swobodnego przepływu osób, z chwilą jego utworzenia, by została podjęta decyzja o włączeniu dyplomów architektów przyznawanych przez szwajcarskie uniwersytety nauk stosowanych do załącznika III do Umowy w sprawie swobodnego przepływu osób, zgodnie z przepisami dyrektywy 85/384/EWG z dnia 10 czerwca 1986 r.

DEKLARACJA WSPÓLNOTY EUROPEJSKIEJ I JEJ PAŃSTW CZŁONKOWSKICH
w sprawie art. 1 i 17 załącznika I

Wspólnota Europejska i jej Państwa Członkowskie deklarują, że art. 1 i 17 załącznika I do Umowy nie naruszają *acquis communautaire* w odniesieniu do warunków zatrudniania pracowników będących obywatelami krajów trzecich w kontekście transgranicznego świadczenia usług.

DEKLARACJA
w sprawie obecności szwajcarskiej w komitetach

Rada zgadza się, by przedstawiciele Szwajcarii mogli, w zakresie spraw dla nich interesujących, być obecni na spotkaniach następujących komitetów i grup roboczych ekspertów w charakterze obserwatorów:

- komitety programów badawczych, włącznie z Komitetem Badań Naukowych i Technicznych (CREST),
- Komisja Administracyjna do spraw Ubezpieczeń Społecznych dla Migrujących Robotników,
- Grupa Koordynująca do spraw Wzajemnego Uznawania Dyplomów Wyższych Uczelni,
- komitety doradcze do spraw tras lotniczych oraz stosowania zasad konkurencji w obszarze transportu lotniczego.

Przedstawiciele Szwajcarii nie będą obecni podczas głosowania w komitetach.

W przypadku innych komitetów zajmujących się obszarami spraw objętych niniejszą Umową, w odniesieniu do których Szwajcaria przyjęła *acquis communautaire* lub inne równoważne środki, Komisja będzie konsultowała się ze szwajcarskimi ekspertami w sposób określony w art. 100 Porozumienia EOG.
